

- DES: (1967) *Education Survey 2.*, Drama, London, HMSO
- DOËSEBS, V.: (1998) Lay Down Your Arms: drama as an efficacious remedy in South Africa, *Research in Drama Education*, Vol. 3., No. 2. pp. 167-180.
- ITN, *Interactive Improv Theatre News Journal*, Vol. 1., No. 1.
- O'TOOLE, J.: (1976) *Theatre in Education – New Objectives for Theatre, New Techniques in Education*, London, Hodder and Stoughton
- OUTA, G. O.: (1997) African Politics and the Struggle for the Artist's Freedom, *Research in Drama Education*, Vol. 2., No. 2. pp. 219-226.
- VALLINS, G.: (1980) The Beginnings of TIE, In: Jackson, T. (ed.): *Learning through Theatre*, Manchester University Press

„A birminghami iskolákban komolyabb színházi munka folyik, mint a Nemzeti Színházban”

Bobby Colvill-lal, a birminghami Big Brum TIE társulat
színész-tanárával beszélget Bethlenfalvy Ádám

– *Nemsokára elkészül az új foglalkozások, miről szól?*

– Ez Edward Bond⁶ harmadik nekünk írt darabja. Címe: „Have I none” (Semmim sincs). Egy hét múlva lesz a bemutatója. A jövőben játszódik, 2077-ben. Arról szól, hogy az emberek minden felelősséget átadtak a hatóságoknak, nem használják a technika vívmányait, és eltörölték a múltat. Az élet üressé vált. A történet egy lakásban játszódik, amiben semmi sincs. Csak egy férfi és a felesége. Az ajtón folyton kopognak. Végül jön egy idegen, aki a feleség testvére. A darab arról szól, hogy ha mindent tulajdonunkat átadjuk és ha mindent elveszünk tőlünk, semmink sem marad és nem vállalunk felelősséget az életünkért. A gyermeknek szüksége van a képzeletre, hogy megértse a világot, de amikor felnövünk, valaminek meg kell változnia, a képzelet és a valóság közötti egyensúlyt meg kell találnunk. Ebben a darabban a hatóság uralkodik a képzeleten. Például az idegeneket szörnyekként mutatják. Edward (a szerző) azt mondja, hogy a megélhetés érdekében már a képzeletünket is eladjuk. Azt állítja, hogy halálkultúrában élünk. A koncentrációs táborokban áru lett az emberből, felhasználták őket. Ma is ez történik, átadjuk magunkat és azt tesszük, amit mondanak nekünk. Egyébként Edward Bond úgy vélekedik az iskola és a színház kapcsolatáról, hogy az iskolában megtanítják a képességeket, de azt már nem, hogy azokat mire használjuk. Ezt nem tanítják az iskolában. Erre igazából a dráma adhat választ. Kórház épül-e, vagy gázkamra? A dráma saját magadat segít megkeresni, lehet, hogy emberibb leszel, lehet, hogy embertelenebb, de megtudod, hogy ki is vagy, s azt is, hogy felelősséged van a dolgok iránt. Egyébként nagyon vicces darab, majd meglátjuk a gyerekek mit gondolnak róla.

– *Honnan a kapcsolat Edward Bonddal?*

– Kevesen vesznek minket komolyan. A 90-es évek elején a Big Brum fontosnak tartotta, hogy magasabb minőségű anyagokkal foglalkozzunk. Ekkor írtunk Edward Bondnak, hogy szeretnénk vele dolgozni. Ő már ez előtt is kapcsolatban volt a SCYPT-tel⁷. Neki éppen kezdett elege lenni az angol színházi életből. Nem nagyon játszották az új darabjait, csak néhány régebbit vettek néha elő. Mi elmentünk hozzá, elkezdtünk beszélgetni és ebből egy virágzó kapcsolat alakult ki. Most már igazi együttműködésről van szó. Ő a mi drámai tanácsadónk, például a Big Brum számára írt saját darabomhoz is sok segítséget adott.

– *Hogy működik nálatok egy foglalkozás?*

– Ez most egy egész iskolanapos foglalkozás lesz, vagyis négy óra. Ebből egy és egynegyed óra a darab. Két órás workshop van az előadás előtt, és utána is van egy kisebb workshop. A gyerekek nem fognak találkozni a

⁶ Edward Bond világszerte ismert drámaíró. Annyira ismert, hogy a régebbi darabjai közül még Magyarországon is megjelent néhány, sőt, azok egyikét-másikat többször is játszották. Sajnos sokan csak mint „botrány-szerzőt” ismerik: a Kinn vagyunk a vízből c. Bond-darab egyik jelenete – amely egy csecsemő nyíltszíni, de stilizált megöléséről szól – több országban ugyanolyan fogadtatásban (és elutasításban) részesült. (A szerk.)

⁷ *Standing Conference of Young People's Theatre* (Ifjúsági Színházak Állandó Konferenciája, SCYPT)

szereplőkkel. Mivel a képeknek, festményeknek fontos szerepük lesz az előadásban, lehet hogy ezzel kapcsolatos dolgokkal fogunk foglalkozni. De ezt még nem tudom, majd a bemutató előtti napon eldöntjük, hogy mi lesz, és még aztán változtatgatunk rajta.

– *Mennyi ideig fut egy foglalkozás?*

– Ezt decemberig játsszuk, tehát körülbelül 7-8 hétig megy egy foglalkozás. Évente két új programunk van, karácsony után kezdünk el az én darabommal foglalkozni. Az lesz a következő előadásunk.

– *Mennyi időre kell előre terveznetek?*

– A támogatók három évre előre kérnek tőlünk programot, részletesebben egy évre előre tervezünk. Már fél évvel korábban tudjuk, hogy mi lesz a heti programunk. Ez a publicitás miatt fontos. Persze lehet, hogy aztán ezt megváltoztatjuk. Jó dolog néha aktuális témákkal foglalkozni, például egy csoport az iraki háború alatt arról csinált gyorsan foglalkozást. A mi csoportunkban most nagy késztetés, hogy a közel-keleti dolgokat vizsgáljuk, de ebben a rendszerben nehéz, mert a pénz miatt már korábban meg kellett adni a programunkat. Próbáljuk azért megtalálni a megfelelő arányt, mert szeretnénk szabadok maradni az aktuális dolgokra is. Ezekre a gyerekek is nyitottak.

– *Milyen témákat dolgoztok fel a foglalkozásaitokban?*

– Mostanában koncepciózusabbá váltunk. Volt egy foglalkozásunk 9-11 éveseknek a bevándorlásról, de játszottunk az ír éhínségről is. Volt egy programunk, ami az identitásról és a különbségekről szólt, ez egy szemételepen játszódtott, ahová egy árva gyerek elbujdokolt⁸. A foglalkozás arról szólt, hogy valami önmaga és nem önmaga egyben. A „Stonemason's hand” (A kőfaragó keze) a változásról szólt. Arról, hogy a világ változik, hogy mik azok a dolgok, amelyek megmaradnak és hogyan tájékozódjunk a változások között. Írtam egy darabot egy 16 éves lányról, aki teherbe esik és aztán átnevelik. Ebben a foglalkozásban viselkedési mintákat is vizsgáltunk. Hangokra kellett reagálni, bizonyos elemeiben a pavlovi kísérletekre hasonlított a dolog. Az is egy nehézség, hogy a foglalkozásainkat valahogy el kell adnunk a tanároknak. Az iskolák veszik meg, tehát el kell adni nekik.

– *Ezek szerint az iskolák fizetnek a foglalkozásokért?*

– Régen voltak helyi tanulmányi tanácsok és nekik volt keretük a TIE-ra. Most már az egyes iskoláknál van a pénz – persze nem az egészet kapták meg az iskolák –, és ebből a pénzből sok mindenre kell költeni. Azokban az iskolákban, ahova szegényebb gyerekek járnak, kevesebb a pénz, mert azt a tanulmányi átlag alapján osztják el. Ez nyilvánvalóan igazságtalanságot szül. A kérdés úgy vetődik fel, hogy festessék-e ki az iskolát, vegyenek-e könyveket a könyvtárba, vagy vásároljanak TIE foglalkozást. Persze mi azt mondjuk, hogy vegyenek TIE-t, mert ez a gondolkodást alakítja, s ez a legfontosabb. Sajnos mostanában sok az erőszak – nem érzik jól magukat az iskolákban a diákok, unatkoznak. Talán ezen is változtat a TIE.

– *Hány tagja van a Big Brumnak?*

– A Big Brumnál dolgozik jelenleg három színész-drámatanár, egy tervező, egy rendező és egy szervező (aki előkészíti a munkánkat az iskolákban). Van egy pénzügyi adminisztrátorunk és egy „fundraiserünk” aki a pénzt keríti elő a működésünkhöz. Ők félállásban vannak. Van még egy titkárnőnk, aki szintén félállásban van. Igazi társulatként, közösségként dolgozunk, például Mandy-vel én már nyolc éve együtt dolgozom, és ezért nagyon jól tudunk együtt gondolkodni. A csoportlét lehetőséget ad arra, hogy együtt fejlődjünk és így gondolkodó színészek lehessünk. Egyébként ezért is szeret Edward Bond velünk dolgozni.

– *Miért kell egy teljes állású tervező?*

– Annak, amit kifelé mutatunk magunkról, egységesnek kell lennie. Ez a tervező munkája. Nagyon fontos az a kép, amit kifelé mutatunk! De fontos szerepe van a tárgyknak is a drámamunkában, csakúgy mint az életben. Például a terítő a szombati órában⁹ központi szereplővé vált, s ezért egyáltalán nem mindegy, hogy milyen. Egyébként a tervező nem volt mindig állandó tag, de idővel az lett.

– *Honnan kaptok pénzt?*

⁸ Nyitott ajtó címmel a következő oldalon közöljük ennek a foglalkozásnak a rövid ismertetőjét. (A szerk.)

⁹ A 2000. október 14-én, az I. Országos Színházi Nevelési Konferencia részeként tartott munkademonstrációt a Big Brum társulata Budapesten, a Marczibányi Téri Művelődési Központban. (A szerk.)

– Kapunk a helyi művészeti alaptól, pályázunk projektekre alapítványokhoz, ez utóbbihoz be kell építenünk a munkánkba a hátrányos helyzetűekkel való foglalkozást, persze ez más szempontokból is nagyon fontos, de most nem emlékszem pontosan a százalékokra. Kereskedelmi cégek nem támogatnak minket, van olyan cég, akitől el sem fogadnánk a pénzt, de ez a veszély nem fenyeget minket. A szerencsejáték alap is támogat minket. Én személyesen botrányosnak tartom, hogy a szerencsejátékból élek, de hát nincs mit tenni, és ez át is fog alakulni idővel. Lehet, hogy akkor megszűnik a Big Brum, többek között ezért is tartjuk fontosnak a nemzetköziséget. Évről évre élünk, a szakadék szélén tancolunk. Persze a gyerekeken kívül senki sem venné észre, ha megszűnnénk. Egyébként pedig rosszul fizetett színészek vagyunk.

– *Sokat jártok külföldre, sőt saját pénzetekből is áldoztok erre. Miért ilyen fontos ez a számotokra?*

– A módszer, az elv túlélése érdekében tesszük ezt. *A gyermek nem üres kancsó, amit felnőtséggel kell feltölteni.* Nem külön-külön kell kezelni a tudás részleteit, együtt kell kikeverni az egészet. Ezek a gondolatok fontosak az emberiség jövője szempontjából. Angliában nagyon sötét idők járnak, ezért fontos megosztani a tudásunkat másokkal. Nem akarunk senkire semmit ráerőltetni, de fontos terjeszteni az elveket. Az nem olyan fontos, hogy a mi állásunk megmaradjon, ennél fontosabb a módszer és a gondolatok életben tartása. Persze mi is tanulunk az utazásainkból. A világ kezd egyre inkább nacionalistává válni. A mi kormányunk is gyakran a bevándorlókat okolja a problémák miatt. Mi ellenezzük ezeket a dolgokat. Fontos, hogy dolgozzunk, találkozzunk olyanokkal, mint ti. Nemcsak várost nézni jövünk, hanem maga a találkozás fontos. Mi ilyen módon is küzdünk a nacionalizmus ellen. A TIE nem tudja megváltoztatni a szörnyűségeket, amik a világban történnek, például Jugoszláviában, de lehet egyfajta erő a jövőben.

– *Mik a terveitek a jövőre?*

– Jó lenne, ha Edward Bond többet írna nekünk. Én egyébként elhagyom a társulatot. Másik városban lakom és a feleségem, meg a gyermekeim nehezen bírják a távolságot. Szabadúszó leszek, de az együttműködés a Big Brummal megmarad. Írok és játszom is, majd meglátjuk, hogy kell-e bárkinek is, amit csinálok. Tudom, hogy nagyon nehéz lesz, hiszen nagyon nehéz mostanában értelmes dolgot csinálni az angol színházban. Semmire nincs idő, az előadásoknak gyorsan kell elkészülniük. Nem lesz idő az én kérdéseimre sem. A gyermek- és a diákszínház területén is tovább fogok dolgozni, de egy kicsit homályos a jövő. 1987 óta dolgozom a TIE-ban, ez nagy rész az életemből. Persze a barátság és a családiasság megmarad a Big Brummal, mert valóban olyanok vagyunk, mint egy nagy család.

A Big Brumnak is vannak tervei. Edward Bond darabja után az én darabom következik. Ez improvizációkon alapul és a témája a mozgásban lévő ember. A XX. század a nagy mozgások százada. Faluból városba, egyik országból a másikba. Persze maga az ember is folyton mozgásban van. Az egésznek az alapja egy Jordániában készült darab volt, amiben egy átmeneti szálláson próbálták a *Lear király*-t. Ezt egyébként a SCYPT csinálta, más társulatok tagjaiból és társulat nélküli színészekből összeállt csapat volt. Rgyébként ez a jordániai konferencia nemrég volt, oda is a saját pénzünkéből mentünk el.

– *Milyen az angol színházi világgal való viszonyotok?*

– Az angol színészkamara, az „Equity” tagjának kell lenni ahhoz, hogy színházban dolgozhass. A TIE társulatok is kaptak ilyen tagsági kártyát. Amikor még sok társulat volt, a színészek gyakran azért csatlakoztak TIE csoportokhoz, hogy kapjanak kártyát. Emiatt akkoriban kissé cinikusan kezelték a TIE-t. Persze ez az idő már elmúlt, és keményen is harcoltunk az ilyen előítéletek ellen. Most sem vesznek minket komolyan, de ha megnéznék minket, csodálkoznak, hogy milyen jó, amit csinálunk. Én azt gondolom, hogy amit mi csinálunk, az jobb, mint az, amit a profi színházak többsége csinál. Általában rossz a rendezés, rosszak a színészek, engem meg kéne fizetni, hogy megnézzem némelyik előadást. Amikor Edward Bond második, nekünk írt darabját játszottuk, a fél országot bejártuk, rengetegen láttak minket, de egyetlen kritikus sem jött el megnézni az előadást. Egyetlen egy sem. Szerintem a birminghami iskolákban komolyabb színházi munka folyik, mint a Nemzeti Színházban.

(Az interjú 2000. október 15-én készült, Budapesten.)

